

UN PORTRET AL LUI CAROL I DE C. P. DE SZATHMARY

Elisabeta Dragan Bovo

În a doua jumătate a secolului XIX în Țările Române lucrează artiști veniți din spațiul Imperiului Austro-Ungar. Aceștia se manifestă în ansamblul artei dezvoltate la noi într-o manieră necunoscută înainte, acum adoptându-se simultan stiluri apărute anterior pe alte meleaguri în evoluție cronologică. Astfel se observă abordarea neoclasicismului de nuanță franceză și a romantismului. Dintre cei veniți de peste munți amintim pe C. Lecca, Mișu Popp și C.P. de Szathmary.

Privitor la C.P. de Szathmary (1812-1888) subliniem faptul că a fost educat la Viena, în Franța, Italia și că a venit la București în 1840 unde a desfrășurat o bogată activitate ca desenator, pictor romantic și fotograf. De altfel, în ceea ce privește arta fotografică el s-a evidențiat și ca prim reporter de război, în războiul Crimeei și apoi ca fotoreporter în războiul din 1877. În piesele realizate în acuarelă, ulei sau fotografie el nu a fost preocupat în mod deosebit de compoziție, ci a căutat să surprindă sugestiv tipuri de oameni din diferite zone ale țării, peisaje și portrete ale unor personaje importante ale epocii, în costume specifice epocii și/sau rangului lor social, redată în mărime naturală. Portretistica realizată de „zugravul de subțire” ia amploare în mediul românesc al secolului XIX odată cu apariția gustului pentru arta de tip occidental. În acest context C.P. de Szathmary ca reprezentant al stilului romantic a realizat lucrări în care doar arareori mai persistă amintirea portretelor de aparat, operele sale fiind pline de mișcare.

Cu această ocazie aducem în atenția dumneavoastră un tablou din colecția Muzeului Municipiului București în care este reprezentat Regele Carol I.

În documentele mai vechi din arhiva muzeului nu s-a precizat identitatea celui portretizat. În inventarul general, odată cu achiziționarea piesei în anul 1975 se menționează: „Pictură/Ulei, pânză, Personaj în picioare, semnat stg. jos, cu roșu, Szatmari, 1877”, cu dimensiunile „113 × 92 cm” și „stare mediocră”. În fișele de arhivă din

21.11.77 și 17.05.78 se denumește lucrarea: „Pictură – Portret de bărbat (în picioare)”, iar în ceea ce privește starea de conservare se indică: „Zgâriat pe margini și în interior în câteva locuri, culoarea căzută. Proces activ de degradare (!?)”.

După cercetarea tabloului facilitată de restaurarea efectuată în ultimii ani de domnul Ion Popa și doamna Simona Predescu, sunt puse în evidență și se consemnează informații inedite. Astfel, odată cu detașarea ramei se măsoară pictura: 112 × 91,5 cm, se clarifică tehnica de realizare: fotografie cașerată pe pânză, apoi pictată în ulei subțire și ulei pe pânză. Prin amabilitatea colegilor noștri, pictori restauratori, am aflat că înainte de restaurare se observau deteriorări cauzate de obiecte dure, zone închise produse de o intervenție anterioară care ascundea o ruptură și că în cadrul noului proces de restaurare s-au efectuat curățiri ale picturii, dar hârtia foto nu a permis utilizarea unui tratament clasic care se impunea (reantolarea) și de aceea s-au făcut consolidări locale cu presa pentru deformări pe timp scurt. Tot cu această prilej s-a observat că șasiul original prezenta vicii de confecționare neavând pantă și pene pentru întindere, dar nu a fost înlocuit. Amănunte privind recenta restaurare îi lăsăm pe realizatorii acesteia să le prezinte în cazul în care vor considera că este necesar.

Referitor la imaginea prezentată de către autor, fișa din 1977 conține o descriere amănunțită: „Portretul văzut din față al unui bărbat în picioare, cu mâna stângă sprijinită pe colțul unei mese bogat ornamentate, la fel ca și jilțul din dreapta personajului. Bărbatul este îmbrăcat de epocă, plastron alb, pantalon gri-bej, papillon negru, redingotă neagră. Din buzunarul vestei iese un lanț de ceas, cu piatră verde, asortată cu piatra inelului de la arătătorul mâinii stângi. Cromatica de ansamblu întunecată (bitumuri), predominând negrul, brunul și griurile”.

În 1978, descrierea se reia parțial cu modificări nesemnificative: „Portretul văzut din față al unui bărbat în picioare, cu mâna stângă sprijinită pe colțul unei mese, bogat ornamentate, ca și jilțul din dreapta personajului. Vestimentație de epocă. Cromatică generală întunecată (bitumuri), predominând negrul, brunul și griurile”.

Din 2002 fișa tehnica a acestui obiect muzeal include și date relevate în urma cercetărilor efectuate în vederea restaurării: „Portret-Regele Carol I, / fotografie cașerată pe pânză, pictată cu ulei subțire și ulei pe pânză, / dimensiuni: 112 × 91,5 cm., / stare de conservare bună”. Descrierea: „Într-un interior de epocă este reprezentat stând în picioare Regele Carol I. Suveranul este înfățișat cu barbă, chipul fiind pictat pe suport fotografic. Vestimentația tipică epocii cuprinde: redingota și vesta negre, plastron alb, pantalon tip burlan, fără dungă, de culoare deschisă. Accesorii vestimentare: papillon albastru închis, inel cu piatră verde purtat de rege pe arătătorul mâinii stângi, asortat cu piatra lanțului de ceas care se observă ieșind din buzunarul vestei. Încălțăminte este de culoare neagră. Atitudinea suveranului denotă calm și relaxare, el se sprijină cu mâna stângă pe o masă, iar mâna dreaptă este îndoită având palma la nivelul reverului redingotei. Pe masă se află o carte cu coperti verzi și un ceas de epocă. În partea opusă se observă un fotoliu stil, cu spătar în medalion și tapițerie de culoare roșu garanță. Mobilierul eclectic este decorat cu motive de inspirație vegetală. Culoarele folosite în varianta inițială au fost evidențiate în urma ultimei restaurări, acestea fiind: roșu lac garanță, ocru, verde pământ, alb, albastru, negru, griuri colorate.”

În cadrul compoziției lucrării se remarcă verticalele, orizontala formată de cover și piramida în centrul căreia este prezentat suveranul. Astfel, deși se renunță la rigiditatea

și solemnitatea portretului de aparat, iar vestimentația nu este de mare gală, se subliniază subtil importanța eroului tabloului. Totodată, în schema compozițională se constată opțiunea pentru culorile complementare roșu-verde. În acest sens observăm pe de o parte contrastul cromatic între covorul verde și fotoliul cu draperie de culoare roșie, aflate în stânga tabloului, iar pe de altă parte raportarea culorii acestuia din urmă la verdele în care sunt pictate cartea și fundalul din partea dreaptă. Puncte de armonie cromatică sunt create în linie mediană prin folosirea ocului pentru redarea părților lemnoase ale mobilierului. Piesa este semnată și datată cu roșu stânga jos: Szathmari / 1877. Redarea de ansamblu a interiorului și a vestimentației ne îndreaptă însă spre o posibilă inspirație din anii anteriori datei de 1877, când autorul probabil a definitivat tabloul. Nu trebuie uitat faptul că artistul preciza adesea inițial spațiul în care era prezentat cel portretizat, atitudinea și costumul acestuia, iar figura o picta ulterior. După apariția tehnicii fotografiei, așa cum s-a procedat și în acest caz, chiar se cașera pe suportul lucrării o fotografie care era pictată. În prezent, tabloul este fixat într-o ramă aurie, cu muluri simple.

Nu cred că putem afirma că am identificat noi personajul din această pictură, fiind greu de presupus că specialiștii de mare valoare care au lucrat în muzeul nostru nu știau, în 1977, cine este cel înfățișat. Probabil pentru a face posibilă achiziționarea piesei într-o epocă în care exista oficial dezinteres pentru astfel de lucrări, i s-a dat acesteia o denumire fără precizarea numelui celui înfățișat. Ceea ce încercăm noi cu acest prilej este de a face cunoscut tabloul, mai ales în noua sa stare de conservare, ca urmare a deosebitei restaurări realizate de colegii noștri, subliniind identitatea ilustrului personaj reprezentat, așa cum s-a consemnat de noi, încă din anul 2002 și în fișa de evidență muzeala. Considerăm a fi necesar să se cunoscă de către cercetători și de publicul interesat de istorie acest tablou cu multiple virtuți în cadrul istoriei artei ca operă a lui C.P.de Szathmari și în același timp ca mijloc de rememorare a figurilor reprezentative ale istoriei noastre.

A Portrait of King Carol 1st, by C.P.de Szathmari

SUMMARY

The character represented in one of the portraits owned by the Municipality of Bucharest the King Carol 1st of Romania. The portrait is signed „Szathmari, 1877- noted painter, graphic artist and photographer, a pioneer in the Romanian modern art. Probably because of the suspicions and censure typical of the former communist regime, the older documents describing the painting make no notice as to the name of the person rendered by the portrait.